

Ayribasım / Offprint

Dil ve Edebiyat
Araştırmaları Sempozyumu 2003

**Mustafa Canpolat
Armađanı**

Yayımlayanlar

Aysu Ata, Mehmet Ölmez

Ankara 2003

Dil ve Edebiyat
Araştırmaları Sempozyumu 2003
Mustafa Canpolat Armađanı

© Aysu Ata, Mehmet Ölmez

Ankara, Aralık 2003

Kapak resmi:
Uygur harfli Miracnâme'den

ISBN 975-7444-15-4

İsteme adresleri:

Sanat Kitabevi
Karanfil Sok. 5/2
06650 Kızılay-Ankara
Tel.&faks: (90.312) 418 62 03
sanat@sanatkitabevi.com.tr
<http://www.sanakitabevi.com.tr>

Eren Kitabevi
Tünel, İstiklâl Cad.
Sofyalı Sok. No. 34
80050 Beyođlu – İstanbul
Tel. 0212 – 251 28 58
Fax 0212-243 30 16
eren@erenbooks.com

Basıldığı yer:
Şafak Matbaası
0312.229 57 84

Kutadgu Bilig'de Zamirlerin Ayrılma Hali

A.Deniz Abik
(Adana)

Köktürkçe metinlerde ayrılma ve bulunma hali tek ekle (+DA) karşılanırken Uygurca devresinde ayrılma hali için yeni bir ek olarak +dIn ortaya çıkmıştır. Ancak yine bu devrede ayrılma hali için her iki ek de kullanılmıştır. Uygurcada olduğu gibi Karahanlı Türkçesinde de dolayısıyla Kutadgu Bilig'de de ayrılma hali için iki ekin kullanıldığı bilinmektedir: +DA ve +DIn.

Gabain, kitabelerde ve çoğunlukla *n* ağız yazmalarında yer yer de *y* ağızındaki yerlerde bulunmanın +*ta* ayrılma halini de ifade ettiğini belirtir (1988, §396). Yazmalarda gittikçe +DIn'in ayrılma hali için daha çok kullanılmaya başladığını belirtirken, *n* ağızında olmayan bu ek yerine yer yer +DAn ayrılma halinin kullanıldığını kaydeder (1988, §395).

Brockelmann, Eski Türkçe ile Kâşgarî ve Kutadgu Bilig'de ayrılma halinin (ablativ) bulunma hali (lokativ) ile de temsil edildiğini belirtmiş, +din veya +dan eklerinin sonradan şekillendiğini söyleyerek kökenleri ile ilgili görüşleri vermiştir (1954, 360). Söz dizimi (sentaks) bölümünde bulunma halini inceleyen karşılaştırmada ve edatlarla Kâşgarî, Kutadgu Bilig ve Rabguzî'de bulunma hali ekinin kullanıldığını örneklerle vermiştir (1954, 360). Ayrılma halinin işlevlerini incelerken de kaynak, menşe göstermede verilen örneklerde bulunma halinin ayrılma halini gösterdiği bir örnek dışında hep +din'li örnekler vermiştir (1954, 362). "negü bolsa mendin iligke asıg KB 109, 12; anında yası yok sana 140,18"

Räsänen, ayrılma - bulunma (lokativ-ablativ) başlığında +DA ve ayrılma (ablativ) başlığında +DAn, +DIn eklerini vererek eklerin kökeniyle ilgili bilgiler vermektedir (1956, 61-62).

Mansuroğlu, Karahanlıcada ayrılma halinin çok sık olmayarak +DA, çok sık olarak +DIn, seyrek olarak +dAn ile temsil edildiğini belirterek her grup için işlevler vermiştir. +DA için ayrılma, çıkma ve menşe ifade eder, karşılaştırma ifade eder, çıkış, menşe ve asıl için kullanılır, bazı edatlardan önce kullanılır diyerek örnekler verir. +DIn, +dUn için ayrılma, uzaklaşma, çıkma ve menşe; bir doğrultudan itibaren; içinden; bulunma hali anlamında; vasıta anlamında; bazı fiillerden önce; bazı edatlarla birlikte işlevlerini verir, açıklamaları yer

